

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de attributis, de visione Beatifica, de scientia Dei, ac
de ejus voluntate, & Providentia

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. VII. An futura contingentia absoluta, sint præsentia scientiæ Dei
æternæ, objectivè tantùm, aut etiam realiter?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77232)

morum. Prædeterminatio verò ad materiale peccati, est à Deo solum tanquam à causa prima, & universalissima, ac generali provisorie, subministrante causis secundis, tam liberis quam necessariis, media necessaria ad agendum. De quo plura in Tractatu de voluntate Dei.

Disp. 8.
art. 4.

ARTICVLVS VII.

An futura contingentia absoluta, sint presentia scientia Dei æterna, objectivè tantum, an etiam realiter?

CVm S. Thomas art. 13. hujus quæstionis, agens de scientia Dei, & cognitione quam habet de futuris contingentibus, doceat futura contingentia, ab eo certò & distinctè cognosci, quia ejus æternitati sunt actu præsentia: quæ præsentia, an objectivè tantum, & intentionali; an etiam physicè, & reali? controvertitur inter Theologos, præsertim inter Thomistas, & Recentiores. Quod ut magis declaretur, & status hujus celebris difficultatis clariùs percipiatur, quædam breviter hic præmittenda sunt. Unde sit

§. I.

Quibusdam præmissis referuntur sententia, & vera eligitur.

208. **N**Otandum primò, Quòd sicut in rebus creatis duplex distingui solet à Philosophis præsentia, una realis & physicè, quam habent quando producuntur & ponuntur extra suas causas. Altera intentionalis, & objectivè, quam habent in mente cognoscentis: habet enim omnis cognitio, quòd sit objecti sui representatio, ipsamque, quatenus quædam est ejus similitudo, potentia cognoscenti quòdammodo sistat, & præfens efficiat. Ita etiam duplex potest distingui in scientia Dei præsentia, respectu futurorum contingentium. Una ei soli propria, quatenus est viva, clara, & intuitiva sui objecti similitudo, ac representatio. Altera ei conveniens ratione æternitatis, quæ ob suam infinitatem, ad illa virtualiter se coextendat, eaque in sinu suo vastissimo, ac infinito, contineat & complectatur; ita quòd si per impossibile Deus non haberet futura contingentia in sua præsentia & cognitione præsentia, videret tamen illa præsentia in sua æternitate. Inquirimus ergo, an utroque modo Deus habeat futura contingentia sibi ab æterno præsentia, an verò solum primo?

209. **N**Otandum secundò: Præsentiam realem & physicam futurorum contingentium in æternitate, tribus modis posse concipi, vel imaginari. Primò per quandam anticipatam illorum productionem in æternitate, distinctam ab illa quæ producuntur in tempore: ita ut Antichristus v. g. concipiatur ut præfens in æternitate, quia in illa jam productus est, & positus extra suas causas. Secundò per coextensionem ipsius rei temporalis ad totam æternitatem, eo ferè modo, quo illi coextenderetur tempus infinitum, si daretur. Tertio per coextensionem ipsius æternitatis ad illam differentiam temporis, in qua futura contingentia aliquando existent, & fiunt præsentia. Certum est de fide, futura contingentia non esse Deo realiter & physicè præsentia primo & secundo modo, cum Scriptura testetur omnia incœpisse in tempore, & nihil esse productum ab

Tom. I.

A æterno. Unde solum difficultas & controversia est de tertio modo, per coextensionem scilicet ipsius æternitatis ad illam differentiam temporis futuri, in qua Antichristus v. g. produceretur. Queritur ergo, an æternitas expectare debeat ipsam existentiam, transitum, & fluxum rerum temporalium, ut illas in se contineat, & mensuret: eo ferè modo quo pons in medio fluminis existens, vel arbor ad ripam illius plantata, expectat ipsum transitum, & fluxum aquæ, ad hoc ut illam possideat, vel mensuret: an verò illa ratione suæ infinitatis se virtualiter coextendat, non solum ad res præsentis, sed etiam ad præteritas & futuras; nec expectet quòd illæ actu existant in propria mensura, ut illas complectatur, & mensuret; sed præveniat, & præoccupet, ratione suæ extensionis infinitæ, illarum præsentiam, & existentiam temporalem; & ratione suæ indivisibilitatis, modo quodam indivisibili & immutabili ex parte sui, eas contineat; tota successione, & mutatione ex parte rerum temporalium se tenente: In qua difficultate, quæ ut constat, non est de solo nomine, aut de modo loquendi (ut quidam existimant) duæ sunt sententiæ extremè oppositæ.

B Prima absolutè negat futura contingentia ab æterno esse Deo physicè & realiter præsentia, ratione suæ æternitatis, sed objectivè tantum, & intentionaliter, ratione divinæ præscientiæ & cognitionis. Ita tenent Durandus, Scorus, Egidius Romanus, & Herveus: quos sequuntur Suarez, Vazquez, Alarcon, & alij Recentiores, paucis exceptis. 210.

C Secunda ex opposito docet quòd licet res omnes creatæ, in tempore, & in propria duratione incipiant existere, ac proinde in illa physicè ab æterno Deo non coexistent; in æternitate tamen illi ab æterno coexistunt physicè, & realiter, & non solum objectivè, & intentionaliter; quatenus æternitas, ratione suæ infinitatis & indivisibilitatis, eas ambit & continet in uno nunc indivisibili, virtualiter correspondente illi differentia temporis, in qua res producuntur & existunt. Ita, præter Thomistas, docent Ricardus in 1. dist. 38. Abulensis in cap. 11. Iosue quæst. 20. & sequentibus; & ex Recentioribus Molina hic disp. 13. Fonseca 6. Metaph. cap. 2. Granada Tract. 4. de Scientia Dei disp. 3. Ruizius disp. 28. sect. 3. & novissimè Claudius Typhanus in lib. de Ordine cap. 19. contra quos acriter stomachatur Alarcon, eò quòd, cum alij Theologi ejusdem Societatis, nihil magis horreant, quàm hanc realem præsentiam rerum in æternitate, hi tamen illam admittant, & in castra veluti transeant aliena.

D Dico igitur: Futura omnia contingentia, esse Deo ab æterno præsentia; non solum objectivè, ratione suæ præscientiæ, sed etiam realiter & physicè, ratione suæ æternitatis. Hæc conclusio, quatuor firmissimis, ac solidissimis nititur fundamentis. Primum sumitur ex autoritate Sanctorum Patrum. Secundum ex testimoniis Sancti Thomæ. Tertium ex excellentia divinæ æternitatis. Quartum ex perfectione divinæ scientiæ, & ex ejus intuitione, ac invariabilitate. Tria prima hic exponemus, quartum constabit ex dicendis articulo sequenti. 211.

§. II.

Referuntur testimonia SS. Patrum.

PLura solent adduci SS. Patrum testimonia, quæ non urgent Adversarios, quia explicantur de præsentia objectiva; ideoque ea omittam, & solum hic referam ea quæ in hoc sensu explicari non possunt.

212. In primis ergo D. Augustinus realem futurorum in æternitate præsentiam, variis in locis clare expressit: nam lib. 11. Confess. cap. 10. hæc scripsit: *Quis tenebit cor, & figet illud, ut paulatim rapiat splendorem semper stantis æternitatis, & comparet cum temporibus nunquam stantibus, & videat esse incomparabilem; nec præterire quidquam in æternitate, sed totum esse præsens.* Et super Psal. 101. exponens illa verba: *In generationem & generationem annis tui, sic ait: Æternitas ipsa Dei substantia est, quæ nihil habet mutabile. Nihil ibi est præteritum, quasi non sit, nihil est futurum, quasi nondum sit, sed quidquid ibi est, non nisi est.* Et 5. de Trinit. cap. 16. *Apud Deum, nec præterita transferunt, & futura jam facta sunt.*

Deinde Gregorius Magnus 12. Moralium cap. 1. sic ait: *Apud omnipotentem Deum, etiam labentia stant.* Et Bernardus Serm. 80. in Cant. loquens de natura Dei, ejusque æternitate: *Tempora (inquit) sub ea transeunt, non ei; futura non expectat, præterita non recogitat, præsentia non experit, experientia scilicet transeunte.*

Item Petrus Damianus Epist. 4. de omnipotentia cap. 8. hæc scribit: *Omnia quæ apud nos elabendo discurrunt, & per temporum vicissitudines se variant, apud illud hodie (æternitatis) stant, & immobiliter perseverant. In illo hodie dies ille adhuc immobilis est, in quo mundus iste sumpsit originem: in illo jam & ille nihilominus est, in quo judicandus est, per æterni judicii æquitatem.*

Richardus à S. Victore libro 2. de Sancta Trinitate cap. 3. *Sicut inquit eorum quæ nondum sunt, nihil est Deo futurum; sic eorum omnium quæ jam non sunt, nihil est præteritum: sic eorum omnium quæ jam præsentia sunt, nihil est ei transitorium.*

Denique Anselmus in opusculo de Concordia docet, quòd sicut tempus præsens continet omnia, etsi longissimis locorum intervallis inter se distita; ita æternitas reipsa continet omnia tempora, & quæ continentur in illis, etsi longissimis intervallis inter se sint distincta. Et ibidem ait: *Æterno præsentia simul clauditur omne tempus, & quæ sunt in quolibet tempore.* Paucis hæc, sed acutè concludit Marius Victor, initio libri primi Cosmopœiæ; ubi de æternitate ait:

*Et quidquid tempora volunt,
Præsens semper habet.*

213. Nec valet communis responsio Adversariorum, qui dicunt SS. Patres in his locis, non loqui de præsentia reali, sed tantum de objectiva. Nam contra primò: SS. Patres loquuntur de præsentia quæ convenit rebus ratione æternitatis, prout est attributum quoddam, distinctum virtualiter à scientia & intellectu, aliisque perfectionibus divinis: Ergo loquuntur de præsentia reali & physica, non verò de intentionali & objectiva. Consequentia patet, æternitas enim, ut est speciale attributum, à scientia & cognitione virtualiter distinctum, non potest tribuere rebus

A futuris præsentiam purè objectivam; hæc enim illis solum convenit, ratione scientiæ & cognitionis, non verò ratione æternitatis.

Secundò, SS. Patres locis relatis non solum affirmant futura esse Deo præsentia, sed etiam negant absolute esse aliquid futurum respectu Dei: At ex præsentia objectiva non tollitur ratio absolute futuri, sed ex physica tantum, & reali, ut per se patet: Ergo non loquuntur de præsentia objectiva, sed de physica & reali.

Tertiò, SS. Patres negant in Deo esse propriè præsentiam, eò quòd omnia, quæ sunt nobis futura, sint illi præsentia in sua æternitate: Ergo non loquuntur de præsentia solum objectiva, sed etiam de reali & physica. Consequentia est evidens: ex eo enim quòd futura essent objectivè Deo præsentia, non rectè probaretur ei non convenire præsentiam in rigore; cum Prophetarum mentibus nonnulla sint præsentia objectivè, de quibus tamen in rigore habent præsentiam. Antecedens verò probatur ex Augustino libro 2. questionum ad Simplicianum, quest. 2. ubi sic habet:

B *Quid est præsentia, nisi scientia futurorum? Quid autem futurum est Deo, qui omnia supergreditur tempora? Si enim in scientia res habet, non sunt ei futura, sed presentia: ac per hoc non jam præsentia, sed scientia dici potest. Idem docet Gregorius libro 20. Moral. cap. 23. his verbis: Præscire dicitur qui unamquamque rem antequam veniat, videt, & id quòd futurum est, priusquam præsens fiat, prævidet &c. Deus autem quomodo est præscius, dum nulla nisi quæ futura sunt præsciuntur, & scimus quia Deo futurum nihil est, ante ejus oculos præterita nulla sunt, præsentia non transeunt, futura non veniunt. Item Anselmus libro de casu Diaboli cap. 21. Præsentia non proprie de Deo dicitur, cum enim omnia sint ei præsentia, non habet futurorum præsentiam, sed præsentiam scientiam. Denique Boëtius libro 5. de consolatione, prosa ultimà, hæc scribit: Si præsentiam pensare velis, quæ cuncta dignoscit, non esse præsentiam quasi futuri, sed scientiam nunquam deficientis instanti rectius estimabis.*

§. III.

Mens D. Thomæ aperitur.

Licet apud aliquos dubitatio sit de mente D. Thomæ, & plures ex Recentioribus illum de præsentia objectiva & intentionali exponant, eumque sic intellexisse videantur aliqui ex antiquis ejus Discipulis, ut Egidius, Herveus, & Sylvester: res tamen adeo manifesta est, ut hæc in re de ejus mente dubitare, sit tenebras & caliginem Soli offundere, ac in meridie caecitare.

In primis enim hęc art. 13. realem & physicam futurorum contingentium in æternitate præsentiam, non obscurè his verbis expressit: *Æternitas simul existens ambit totum tempus: unde omnia quæ sunt in tempore, sunt Deo ab æterno præsentia, non solum eà ratione, quæ habet rationes rerum apud se præsentia (ut quidam dicunt) sed quia ejus intuitus, fertur ab æterno super omnia, prout sunt in sua præsentia.*

E Nec interpretari potest hic locus de præsentia objectiva. Primò, quia præsentia objectivè omnia sunt Deo ab æterno præsentia, per rationes rerum, seu ideas, quæ ut habent adjunctam voluntatem divinam, futura contingentia repræsentant. Ergo quando S. Thomas dicit, *Omnia quæ sunt in tempore, sunt Deo præsentia, non*

215.

solùm eâ ratione, quâ habet rationes rerum apud se præsentem &c. Intelligit illa esse præsentia, non solùm objectivè, sed etiam realiter & physicè; cùm inter præsentiam objectivam, & realem, nulla detur media.

Secundò, Præsentialitas objectiva non est illa quâ unumquodque est actû in seipso, aut in suo esse, sed quâ est in intellectu; nec est sua cujusque præsentialitas, cùm non sit unumquodque præsens objectivè per seipsum, sed per speciem quâ repræsentatur. Ergo quando D. Thomas dicit quòd *Divinus intuitus fertur ab æterno super omnia, prout sunt in sua præsentialitate, & prout unumquodque eorum est actû in seipso*, non loquitur de præsentia objectiva, & intentionali, sed de physica & reali.

Tertiò, Si de præsentialitate objectiva loqueretur, non opus esset ad æternitatem recurrere, quâ mensuratur Dei cognitio: nam cognitio que mensuratur tempore, & fertur in rem realiter absentem, habet illam objectivè præsentem.

Quartò, D. Thomas infert omnia quæ sunt in tempore, esse Deo ab æterna præsentia: *quia æternitas tota simul existens, ambit totum tempus*: Sed æternitas verè & realiter ambit omne tempus: Ergo & ea quæ sunt in tempore, verè & realiter, & non objectivè solùm, sunt Deo præsentia ab æterno.

Denique, Cùm æternitas non sit attributum pertinens ad cognitionem, sed ad durationem, non causat præsentiam objectivam, sed realem & physicam. Ergo quando S. Thomas dicit, futura contingentia esse Deo præsentia, ratione æternitatis, non loquitur de præsentia objectiva, sed de physica & reali.

Præterea idem S. Doctor, pluribus aliis in locis, eandem præsentiam realem futurorum contingentium in æternitate, ita expressè docet, ut nullam, nisi extortam & violentam, admittant explanationem: ut videri potest in hac parte qu. 57. art. 3. quæst. 86. art. 4. primo contra Gent. cap. 66. & 67. in primo sent. dist. 38. quæst. 1. art. 5. & quæst. 2. de veritate art. 12.

216. Quod autem in his locis non loquatur de præsentia tantùm objectiva, tribus argumentis convincitur. Primum est, quia in his locis, ex præsentialitate rerum in æternitate, negat earum futuritionem realem, respectu Dei: ut videri potest præcipuè quæst. 2. de veritate art. 12. in corpore: At ex sola præsentialitate objectiva, non potest negari futuritio realis, ut constat in Prophetis, qui habent objectivè in mente præsentia ea quæ tanquam futura prænuntiant: Ergo S. Doctor de præsentia solùm objectiva non loquitur.

217. Secundum argumentum sumitur ex eo quòd D. Thomas his locis probat futura intuitivè videri à Deo, quia divinæ æternitati sunt præsentia: At in hac causali, loqui non potest de præsentia objectiva; aliàs, cùm præsentia objectiva in videri consistat, probando ideo videri, quia sunt præsentia, idem per idem probaret, & diceret quòd ideo illa videntur à Deo, quia videntur: quod nugatorium esset & absurdum: Ergo debet intelligi de physica præsentia. Consequentia patet. Major verò probatur ex S. Thoma quæst. 2. de veritate art. 12. ubi ait: *Cùm visio divina essentia æternitate mensuretur, quæ est tota simul, etenim totum tempus includit, nec alteri parti temporis deest: sequitur ut quicquid in tempore geritur, non ut futurum, sed ut præsens videat.* Ergo ex præsen-

tia futurorum ad æternitatem, colligit D. Thomas illa intuitivè à Deo videri.

Eodem argumento usus est 3. contra Gent. cap. 154. ubi sic habet: *Futura contingentia soli divinæ cognitioni subsunt, quia ea in seipsis vident, cùm sint ei præsentia, ratione sua æternitatis.* Item Opusc. 2. cap. 133. facit eandem consequentiam, & dicit, quòd *Deus per certitudinem cognoscit omnia quæcumque per temporis decursum aguntur in sua æternitate: nam æternitas suâ præsentialitate totum temporis decursum attingit, & ultra transcendit.*

218. Tertium argumentum quo demonstratur D. Thomam, non solùm objectivam & intentionalem, sed etiam realem & physicam, futurorum contingentium in æternitate præsentiam docuisse, sumitur ex 1. sent. dist. 38. quæst. unica art. 5. in corp. ubi sic habet: *Cùm Deus uno æterno intuitu, non successivo, omnia tempora videat, omnia contingentia in temporibus diversis, ab æterno præsentialiter videt, non tantùm ut habentia esse in cognitione sua, &c.* Unde cùm ab æterno futura contingentia non habeant esse in propria mensura, & duratione; non possunt habere aliud esse extra divinam cognitionem, quàm in ipsa æternitate.

§. IV.

Ratio fundamentalis explicatur.

V T ratio fundamentalis nostræ conclusionis, quæ ex natura, perfectione, ac excellentia æternitatis desumitur, clarè percipiatur, duo breviter hîc præmittenda sunt, ad ejus intelligentiam necessaria.

Primum est, æternitatem esse mensuram infinitam simul & indivisibilem; quod patet, tum ex definitione ejus à Boëtio tradita, in qua dicitur, quòd æternitas est *interminabilis vita tota simul & perfecta possessio*. Tum etiam, quia mensura debet esse homogœna, & similis mensurato; unde cùm esse divinum, quod æternitate mensuratur, sit infinitum, & simplicissimum; & ratione infinitatis omnes creaturarum perfectiones contineat, ratione verò simpliciter, præbeat illas modo simplicissimo & purissimo, & absque ulla compositione & distinctione, etiam æternitas erit duratio infinita simul & indivisibilis; & ratione suæ infinitatis, omnes durationum inferiorum differentias continebit, nimirum præsens, præteritum, & futurum; ratione verò indivisibilitatis, continebit illas in unico nunc indivisibili, & absque ulla divisibilitate & successione ex parte sui; eo ferè modo quo anima rationalis, quamvis inextensa & indivisibilis, virtualiter tamen coextenditur omnibus partibus corporis, quamvis divisibilibus & extensis.

220. Secundum est, quòd sicut esse divinum, quamvis simplicissimum, æquivaleret tamen multis perfectionibus, quæ sunt dispersæ in rebus creatis, & potest ab illis diversimodè participari: ita licet æternitas sit indivisibilis & tota simul, habet tamen latitudinem quandam virtuales, seu partes virtualiter distinctas, per correspondentiam & analogiam ad nostrum tempus; ita ut concipiamus illam habere unam partem virtuales, correspondentem tempori præterito, alteram correspondentem tempori præsentem, & aliam correspondentem tempori futuro; & has diversas partes virtuales, nonnulli Theologi, *diversos æternitatis sinus*, appellant. His præmissis.

221. Ratio fundamentalis nostræ conclusionis, sic breviter proponi potest. Quando aliquid est infinitum intra aliquam lineam, omnes ejus perfectiones in se continet, vel formaliter vel eminenter: v. g. quia scientia in Deo est infinita in ratione scientiæ, continet in se omnem rationem scibilis: quia immensitas est infinita in ratione locandi, continet omnes differentias loci, & potest replere omnem locum, & spatium imaginabile, & sic de cæteris: Atqui æternitas est infinita in ratione durationis: Ergo in se continet & complectitur durationes omnes rerum inferiorum: scilicet ævum, quod est duratio Angelorum; & tempus, quod est duratio rerum successivarum, & corruptibilium; omnesque differentias illius: scilicet præsens, præteritum, & futurum, & omnia quæ in illis existunt. Sicut cælum ambit totum mundum, Gallia totam Aquitaniam, Aquitania Burdigalam, & Burdigala omnes domos, vicos, plateas, & Ecclesias, quæ sunt in illa. Et sicut corpus infinitum (si daretur) omnes differentias, ac dimensiones aliorum corporum in se contineret. Aliunde verò, quia æternitas, non solum est infinita, sed etiam tota simul ac indivisibilis (utpote mensura esse divini, quod non solum est infinitum, sed etiam indivisibile & simplicissimum) debet modo indivisibili, & simplicissimo, & sine ulla successione & divisibilitate, ratione unius nunc & instantis indivisibilis, res temporales & successivas, quæ in propria mensura & duratione, paulatim ac successivè decurrunt, continere. Unde si illa quæ sunt futura in tempore, non essent realiter præsentia in æternitate; vel ipsa non contineret omnes durationes, quod repugnat ejus infinitati: vel illas non contineret simul, sed paulatim ac successivè; quod opponitur ejus simplicitati & indivisibilitati.

222. Respondent Adversarij: Ex indivisibilitate & similitate æternitatis, solum sequi, quod careat successione & divisibilitate entitativa, & sibi intrinsecà: non autem sibi extrinsecà, desumptà ex rebus creatis inter se succedentibus, & successivè divinæ æternitati coexistentibus. Quod explicant exemplo arboris plantatæ ad ripam fluminis, quæ non coexistit simul & semel toti aque fluenti, sed paulatim & successivè; non quidem per sui mutationem, sed per mutationem & fluxum ipsius aque, quæ continuo fluit ac decurrit.

223. Sed hæc responsio multipliciter impugnari potest, & ex ejus impugnatione magis constabit vis & efficacia rationis adductæ; magisque declarabitur natura & perfectio divinæ æternitatis. In primis ergo contra illam potest sic argui. Corpus infinitum in ratione extensionis, omnibus aliis, quantumcumque distantibus inter se, simul adest: Ergo æternitas quæ est infinita in duratione, omnibus durationibus, quantumcumque inter se distantibus, simul & absque ulla successione, etiam extrinsecà, coexistere debet: At distantia in ratione durationis, attenditur penes præteritum, præsens, & futurum: Ergo omnibus his simul, & sine successione extrinsecà, coexistit æternitas.

Secundò, Hæc inferiora mensurantur ab æternitate, quatenus continentur in illa: At quidquid continetur in alio, continetur ad modum illius: Ergo cum æternitas successione intrinsecà careat, quæ continentur in illa, licet inter se succedentia sint, indivisibiliter tamen ab illa mensurantur.

Tertiò, Ex hoc quod præterita, præsentia, &

A futura, sibi invicem succedant; malè arguitur, quod æternitas non coexistat omnibus simul & sine successione, ab æterno. Anima enim rationalis, etsi inextensa & indivisibilis, omnibus tamen partibus corporis, quamvis divisibilibus, & inter se distantibus, coexistit. Unde sicut ordo & distinctio partium corporis, non impedit quod anima rationalis, tota simul illis coexistat; ita nec successio temporis impedit, quin æternitas, tota simul, & modo indivisibili ex parte sui, rebus temporalibus & successivis, ab æterno coexistat. Simile exemplum potest adduci de Angelo, qui indivisibili modo coexistit omnibus partibus loci, ut docetur in Tractatu de Angelis. Aliud exemplum affert D. Thomas 1. contra Gent. cap. 66. & opusculo 4. capite ultimo, ubi comparat æternitatem centro: sicut enim centrum, quamvis indivisibile, adest tamen cuique puncto opposito in circumferentia, & omnibus lineis ab eadem circumferentia ad centrum deductis. Ita æternitas, quamvis indivisibilis, & tota simul, adest omnibus rebus temporalibus, fluentibus, & successivis.

Eadem veritas illustrari potest alio exemplo quod tradit idem S. Doctor hic art. 13. ad 3. Et quæst. 2. de veritate art. 12. ubi docet, quod ita se habet Deus in ordine ad præterita & futura, sicut existens in alta specula, ex qua intuetur totam viam, & omnes in ea transeuntes: licet enim

224. C unus pergat post alium, & posterior non videat priorem, ille tamen qui est in specula, omnes simul intuetur, & habet sibi presentes. Ita similiter Deus habet sibi presentes in specula sue æternitatis, res omnes, etiam præteritas & futuras; licet iste succedat illis, & in propria mensura, & duratione, simul existere nequeant. Simili exemplo utitur Petrus Damianus opusculo trigesimo cap. 7. ubi hæc scribit: *Qui in theatro residet, non simul omnia videt; quia cum intendit aciem ante se, non videt post se: qui autem non in theatro, sed super theatrum excelsior supereminet, totius undique interiorum theatri ambitum uno comprehendit aspectu. Ita omnipotens Deus, quia omnibus quæ voluntur, incomparabiliter supereminet, omnia simul suis subjecta conspectibus presentialiter videt.*

Denique efficaciter impugnari potest responsio & doctrina Adversariorum, ex ipsa natura, & perfectione æternitatis, quæ non solum est infinita, & immutabilis in ratione durationis, sed etiam in ratione mensuræ, & continentia inferiorum durationum; ita quod infinito & immutabili modo, attingat omnia sua mensurata, & mensure illa: Ergo neque intrinsecè in ordine ad se, neque extrinsecè, & in ordine ad mensurata, admittit successionem, aut coexistentiam successivam. Antecedens, quoad primam partem, à nemine negatur: quoad secundam verò probatur. Æternitas in ratione mensuræ, & per ordinem ad mensurata, se habet ut mensura suprema, & summæ uniformitatis: Ergo in ratione mensuræ, & per respectum ad mensurata, debet habere summam immutabilitatem. Uniformitas enim

225. E tantò est major, quantò magis recedit à mutabilitate, quæ fundatur in potentialitate, siquidem motus est actus entis in potentia; unde quantò res minus habet de potentialitate, & consequenter de mutabilitate; tantò majorem habet uniformitatem, & magis est una; & sic quod est summo modo uniforme in ratione mensuræ, est omnino immutabile; subindeque quod constituitur

constituitur in ratione mensuræ per uniformitatem summam, etiam est mensura per summam immutabilitatem. Ex quo etiam probatur consequentia: oportet enim id quod in ratione mensuræ habet omnimodam immutabilitatem, in mensurando, non admittat successione: ita quod non solum in se, sed etiam in mensurando, exhauriat totum mensuratum unicâ mensuratione: aliâ si modo incipit mensurare, & ante non mensurabat, & postea desinat mensurare; illa mensuratio importat secum aliquam mutabilitatem, quia non exhaurit totum mensuratum unicâ mensuratione indivisibili, sed conformiter ad existentiam & successione mensurati, illud mensurat; & cum tale mensuratum, unicâ mensuratione indivisibili non exhauriatur, sed successivè transeundo coexistat illi mensuræ, si talis mensura se accommodat in mensurando ipsi mensurato, oportet quod replicando mensurationes, & non per unicam indivisibilem illud adæquet; & consequenter debet habere aliquam numerationem, seu mutabilitatem in mensurando.

226. Confirmatur & explicatur amplius, in omnibus mensuris, quæ licet in se sint fixæ, & immobiles; tamen quia non adæquant totum mensuratum unicâ mensuratione, sunt imperfectæ in ratione mensuræ: nam cubitus v. g. vel ulna quæ mensurat pannum, licet in se maneat fixa, tamen quia non adæquat totum pannum, oportet quod per replicationem & numerationem applicetur ei pannus, & sic adæquet totum mensuratum. Ergo similiter si æternitas unicâ mensuratione non adæquet & mensuret omnes differentias temporis, sed incipiat modo mensurare rem, quando existit, & postea desinat mensurare, quando amplius non est, manifestum est, quod illa non est omnino uniformis, & immutabilis in ratione mensuræ, & continentia durationum inferiorum.

Ex hoc patet, quantum in hoc hallucinentur Aversarij, docentes quod bene stat æternitatem esse indivisibilem; & tamen coexistere rei successivæ, quando ipsa res incipit esse in se, & non ante: hoc enim solum invenitur in mensuris limitatis & finitis, dicentibus aliquam mutabilitatem in coexistendo & mensurando; & contrarium velle sustinere, est indivisibilitatem, uniformitatem, & infinitatem æternitatis nequaquam intelligere: sicut nec intelligeres infinitatem divinæ immensitatis, si poneres eam non actu replete omnes differentias loci, sed paulatim tantum & successivè.

In hoc itaque elevatur eminentia æternitatis super omnes mensuras creatas, quod creatæ non possint unicâ mensuratione, & per modum immutabilis unitatis & possessionis, totam quantitatem sui mensurati exhaurire: sicut ulna non potest mensurare totum pannum, quia habet multas ulnas, nisi replicando, & numerando suam mensurationem, & applicationem; unde quantitas panni non exhauritur unicâ mensuratione, sed pluribus; & sicut etiam arbor ad ripam fluvij plantata, licet sit immobilis localiter, tamen pluribus contractibus, & non unico, totam quantitatem decurrentis aquæ tangit. Si tamen (ut postea dicemus) daretur arbor quæ unico contactu totam quantitatem aquæ tangeret, tunc deberet coexistere toti aquæ, à principio fluvij usque ad finem: æternitas autem, quia non solum est fixa, & immutabilis in se; sed etiam in mensurando, unicâ mensuratione totam quanti-

Tom. I.

227. tatem suorum mensuratorum exhaurit, eò quod per modum possessionis perfectæ mensuret, & non per modum numerationis, & replicationis sui ad mensuratum, vel mensurati ad seipsam.

Ex quo potest amplius confirmari conclusio, magisque impugnari responsio Aversariorum. Æternitas enim mensurat res omnes creatas, illas perfectè possidendo; non verò solum eis coexistendo, sicut aliæ mensuræ creatæ. Quare in definitione æternitatis dicitur, quod est *tota simul, & perfecta possessio*, rei scilicet quam mensurat. Unde quamvis tempus & aliæ mensuræ creatæ, expectare debeant existentiam rerum, ut illas mensurent; hoc tamen æternitati repugnat, aliàs non esset tota simul & perfecta possessio rei: ex quacumque enim parte successio detur, sive ex parte mensurati quod applicatur, sive ex parte mensurantis, cessat simultanea & perfecta possessio illius. Sicut aliquis dicitur non possidere rem, sive hoc contingat ex parte rei possessæ, quæ ad illum non venit; sive ex parte illius, quia eam non apprehendit. Et sicut constat in civitate ad ripam fluminis posita, illa enim, quamvis sit in se permanens & immota; non simul tamen totam fluvij aquam possidet, sed paulatim & successivè; quia ipsa aqua fluminis paulatim & successivè decurrit. Cum ergo æternitas sit tota simul & perfecta possessio rei quam mensurat, repugnat illi aliqua successio & divisibilitas, non solum intrinseca & ex parte sui, sed etiam extrinseca, & per comparisonem ad ea quæ mensurat: unde quamvis res temporales, sint in se successivæ & fluentes; hoc tamen non impedit, quin æternitas, ratione suæ infinitatis, indivisibilitatis, & immutabilitatis, simul illas contineat & mensuret, ut constat in exemplis supra adductis de anima rationali, de centro &c.

228. Exemplum autem baculi in medio fluminis defixi, vel arboris ad ripam ejus plantatæ, quod adducunt Aversarij, non quadrat, nec est aptum ad explicandam naturam æternitatis: quia talis baculus, vel arbor, assimilatur æternitati, solum quantum ad permanentiam & stabilitatem, non verò quantum ad infinitatem & extensionem, sub qua ratione debet potius æternitas comparari ripæ. Unde si per impossibile, ripa cum sua extensione posset habere indivisibilitatem, esset aptissimum exemplum ad declarandam naturam & perfectionem æternitatis: tunc enim illa simul & semel coexistere omnibus superficiebus aquæ fluentis, nec deberet expectare transitum & fluxum aquæ, ut illam possideret, vel mensuraret, sicut arbor ad ripam fluminis posita. Vel potius ad hoc intelligendum, imaginanda est arbor in medio fluminis, quæ tantæ sit magnitudinis & extensionis, ac tota ripa. Sicut enim talis arbor simul & semel & absque ulla successione, coexistere omnibus partibus aquæ fluentis & decurrentis, nec deberet expectare ejus transitum & fluxum, ut illas possideret, vel mensuraret. Ita æternitas, cum sit duratio infinita & indivisibilis, simul & semel, & in unico nunc & instanti indivisibili, ambit & continet omnes durationes creatas, omnesque temporis differentias; nec expectare debet quod res temporales sint actu præsentis & existentes, ut eas mensuret, & illis coexistat. Alioquin nullum esset privilegium æternitatis, supra tempus & ævum, quæ mensurant res æternas & temporales, quando actu existunt, & falsum esset quod de illa ait Divus Bernardus, supra relatus:

L1

Futura non expectat, præterita non recogitat A
&c.

Quantum fundamentum nostræ conclusionis, desumptum ex perfectione divinæ scientiæ, articulo sequenti declarabitur: ostendemus enim realem futurorum contingentium in æternitate præsentiam, necessariam esse ut scientia Dei ad illa terminata, sit invariabilis, & intuitiva; eaque semotà, Dei cognitionem fore mutabilem & abstractivam, subindeque imperfectam.

§. V.

Solvuntur argumenta ex autoritate.

229. **C**ontra nostram conclusionem obijciunt Adversarij aliqua testimonia S. Thomæ, in quibus non aliter videtur ponere præsentiam rerum in æternitate, quam ut cognitæ sunt à Deo, & prout sunt in ejus præsentia æterna. Dicit enim hic articulo 13. *Omnia quæ sunt in tempore, sunt Deo ab æterno præsentia, non solum eâ ratione, quâ habet rationes rerum apud se præsentia, ut quidam dicunt: sed quia ejus intuitus fertur ab æterno super omnia, prout sunt in sua præsentialitate.* Ubi duplicem ponit præsentiam, unam in ideis, aliam in scientia visionis: Sed utraque est intentionalis, ut patet: Ergo S. Thomas, non aliam videtur agnoscere rerum temporalium in æternitate præsentiam, quam objectivam & intentionalem.

Præterea, Idem S. Doctor 1. 2. quæst. 91. art. 2. ad 1. hæc scribit. *Ea quæ in seipsis non sunt, apud Deum existunt, in quantum sunt ab ipso cognita & præordinata.* Et quæst. 1. de verit. art. 3. ait: *Futura contingentia, antequam sint, præexistere in duobus, nempe in præsentia divina, & in causis creatis.*

Confirmant hæc omnia, testimonio Ægidij Romani, Hervæi, aliorumque veterum Thomistarum, supra citatorum, qui negant præsentiam realem futurorum contingentium in æternitate, & solam objectivam, & intentionalem admittunt.

230. Hæc tamen parùm urgent, tum quia de mente S. Thomæ clarè constat ex dictis §. 2. Tum etiam, quia primum testimonium favet nostræ sententiæ, quia (ut ibidem observavimus) S. Doctor eo loco, ex præsentia futurorum contingentium in æternitate, infert Deum illa intuitivè videre: Ergo sentit, quòd intuitio non est ratio præsentia, sed potius physica & realis illorum in æternitate præsentia, est ratio intuitionis, seu visionis, ut magis constabit ex dicendis articulo sequenti.

231. Ad secundum & tertium dicendum est, S. Doctorem in his locis explicare præsentiam objectivam & cognitionis, quam futura contingentia habent ab æterno in mente divina, sive in ejus præsentia; non negare tamen præsentiam realem & physicam, sive præsentiam durationis, quam habent in æternitate, ratione ipsius æternitatis; cum sit mensura infinita simul & indivisibilis, ambit & continet modo quodam indivisibili & immutabili, durationes omnium rerum temporalium, & omnia quæ in eis existunt. De hac tamen secunda præsentia, in his locis non fecit mentionem, sed tantùm de prima, quia hæc solum propositio suo conducebat: ibi enim solum intendebat explicare, quomodo lex æterna sit ab æterno in Deo; & quomodo futura sint in præsentia divina, ut inde impriman-

tur in mente Propheta eorum revelationes.

Ad confirmationem in primis dico, quòd cum mens Sancti Thomæ adeo manifesta sit, magis illi adhaerendum est, quam aliis Doctoribus. Secundò respondeo Doctores illos solum negasse coexistentiam physicam futurorum cum Deo in æternitate, adæquatè sumpta, & secundùm totam suam existentiam virtualem: non autem in æternitate inadæquatè considerata, & secundùm aliquam ejus virtualitatem. Vel etiam solum negasse præsentiam futurorum in æternitate, per quandam anticipatam productionem illorum in æternitate, distinctam ab illa, quâ producuntur in tempore. In quo etiam sensu illam negant Discipuli Divi Thomæ.

Obijciunt secundò Adversarij plura testimonia Scripturæ, in quibus dicitur res omnes fuisse creatas in tempore, Deum in principio creasse cælum & terram, illum fuisse, priusquam montes fierent, aut formaretur terra & orbis &c.

Verùm hæc omnia frivola sunt, & ne leviter quidem attingunt Thomistarum sententiam, qui, ut jam dicebamus, non dicunt res temporales esse Deo præsentia in æternitate, per anticipatam earum productionem in æternitate, distinctam ab illa quâ in tempore producuntur (ut imaginantur Adversarij) sed solum per extensionem virtualem ipsius æternitatis, ad illam differentiam temporis, in qua res fuerunt à Deo, in propria mensura, & duratione productæ. Quare non negamus illas in tempore incepisse, sed tantùm volumus talem productionem & creationem temporalem, fuisse Deo ab æterno realiter præsentem in sua æternitate, quatenus illa ratione suæ infinitatis ad eam virtualiter se extendebat, eamque in sinu suo vastissimo, & infinito continebat.

Obijciunt tertio quædam testimonia Sanctorum Patrum: Dicit enim Augustinus 12. de Civit. cap. 25. *Res antequam fierent, non fuerunt: sed ante dico, æternitate, non tempore.* Sentit ergo Sanctus Doctor, res antequam essent productæ. Dicit enim non fuisse in priori tempore, sed neque in æternitate. Et in sermone 11. de verbis Apostoli ait: *Deus habet electos suos apud semetipsum, non in sua natura, sed in præsentia sua.* Item Isidorus libro de summo bono cap. 8. *Si tempora (inquit) semper essent Deo præsentia, non essent tempora, sed æternitas: quia non mutarentur, sed starent.*

Respondeo quòd quando D. Augustinus dicit, *res antequam essent, non fuisse prius æternitate*, intelligendus est, non fuisse prius in æternitate, tanquam in propria & adæquata mensura. Vel non fuisse prius in æternitate, ut virtualiter correspondente tempore imaginario, quòd illarum productionem præcessit: non negat tamen illas fuisse in æternitate, secundùm quòd æternitas, ratione suæ infinitatis, virtualiter se extendit ad illam differentiam temporis, in qua fuerunt productæ: imò talem præsentiam realem & physicam rerum temporalium in æternitate, in sensu jam explicato, clarissimè S. Doctor expressit locis §. 3. relatis.

Ad secundum testimonium similiter dico; illum solum intendere, Deum non habere ab æterno suos electos in sua natura: id est in eorum propria duratione & mensura, sed solum in sua præsentia, & in mensura superiori suæ æternitatis. Vel etiam solum velle, Deum non habere

ab aeterno electos in sua natura, quia non habet illos speciali modo sibi in natura substantialiter unitos & conjunctos, sed in sua tantum praescientia & praedestinatione aeterna.

Ad locum Iſidori dicendum est, illum nihil aliud intendere, quam quod si res temporales peterent ex sua ratione semper Deo esse praesentes; ita ut illis repugnaret successio, fluxus, ac mutabilitas in propria illarum duratione & mensura, non essent temporales, sed aeternae. Non negat tamen tempora esse Deo praesentia in aeternitate, per extensionem ipsius aeternitatis ad res temporales, & ad omnes temporis differentias; sed hanc praesentiam expressè docet cap. 6. ejusdem libri, his verbis. *Omnia tempora praecedit divina aeternitas, nec in Deo praeteritum, praesens, & futurum aliquid creditur: sed omnia praesentia in eo dicuntur, quia aeternitate sua cuncta complectitur.*

§. VI.

Solvuntur aliae objectiones ex ratione petite.

236. **C**ontra nostram conclusionem multipliciter insurgunt Adversarij, & varia in illam argumentorum tela detorquent. In primis enim sic arguunt. Implicat aliquid alicui coexistere, nisi illud prius in se existat; coexistentia enim, cum sit relatio mutua, duo simul existentia importat: Sed Antichristus v. g. nunc non existit in se: Ergo nunc Deo in aeternitate non coexistit.

237. Communis solutio hujus argumenti est, eodem modo quod unum coexistit alteri, debere existere in se: Antichristus autem, etsi nunc non existat in se, copula uniente pro nunc nostri temporis, & in ordine ad propriam mensuram; existit tamen nunc in seipso, copula uniente pro nunc aeternitatis, & in mensura illa inadequata & superexcedente; ac proinde, licet non coexistat Deo in propria duratione, & in nunc nostri temporis, coexistit tamen Deo, in mensura aeternitatis. Quod ut plenius innotescat.

Nota primò, Verbum in hac propositione, *Antichristus ab aeterno Deo coexistit*, posse unire extrema pro nunc nostri temporis, vel pro nunc aeternitatis semper praesentia. Nota secundo, posse unire pro nunc aeternitatis, ut correspondente vel aequivalente huic nostro tempori; vel ut tantum aequivalente nunc futuro temporis, in quo Antichristus erit. Dicimus ergo, quod si in illa propositione, *Antichristus nunc Deo in aeternitate coexistit*, verbum uniat pro hoc nunc nostri temporis, vel pro nunc aeternitatis huic correspondente, illa est falsa. Si autem verbum uniat pro nunc aeternitatis, correspondenti nunc futuro, quod Antichristus in propria duratione erit, sic est vera.

238. Instabis: Impossibile est Antichristum coexistere Deo in nunc aeternitatis, quocumque modo considerato, nisi existat saltem in ipsa aeternitate; coexistentia enim importat mutuam extremorum existentiam, in ea saltem mensura, in qua coexistunt: Sed Antichristus non existit in aeternitate: Ergo non coexistit Deo in nunc aeternitatis. Minor probatur dupliciter. Primò quia si Antichristus nunc existeret in aeternitate, verum esset dicere de illo, quod existeret ab aeterno; existere enim in aeternitate, idem est ac ab aeterno existere: Sed Antichristus

Tom. I.

A non existit ab aeterno, ut est certum de fide: Ergo non existit in aeternitate.

Secundò, Si Antichristus in aeternitate existeret, deberet esse in ea productus, cum existentia non possit illi communicari, nisi medià creatione vel productione: Sed hoc non potest dici, aliàs ille bis produceretur; in aeternitate scilicet, tanquam in mensura superiori; & in tempore, tanquam in propria mensura, in qua ille aliquando debet exitere: Ergo &c.

239. Respondeo concessa Majori, negando Minorem, ad cujus primam probationem, distinguo Majorem. Si existeret in nunc aeternitatis, adaequatè sumpto, & secundum totam extensionem virtuales quam continet, esset ab aeterno, concedo. Si existeret in nunc aeternitatis, inadaequatè sumpto, & secundum aliquam tantum ejus virtualitatem, nego.

B Explicatur: Aliud est Antichristum esse ab aeterno, & aliud illum existere in aeternitate. Ut enim esset ab aeterno, deberet ejus existentia ad totam aeternitatem coextendi, eo ferè modo quo illi coextenderetur tempus infinitum si daretur, ac proinde deberet mensurari ab aeternitate adaequatè sumpta, & secundum omnes sinus & partes virtuales quas continet. Ut autem dicatur nunc esse praesens & existens in aeternitate, hoc non requiritur; sed satis est, quòd illa differentia temporis, in qua aliquando existet & erit praesens, nunc contineatur ab ipsa aeternitate; & quòd illa, ratione suae infinitatis, ad eam virtualiter se extendat: quod est existere in aeternitate inadaequatè, & secundum aliquam tantum ejus virtualitatem.

240. Ad secundam probationem ejusdem Minoris, nego sequelam Majoris: Ut enim Antichristus dicatur praesens & existens in aeternitate, non requiritur quòd in ea producat (sicut imaginantur Adversarij) sed sufficit quòd ejus productio, quae erit in tempore, sit praesens in aeternitate. Ratione enim productionis temporalis & futurae, dicitur Antichristus praesens & existens in mensura aeternitatis, ob rationem saepius allegatam; quia cum aeternitas sit mensura infinita & indivisibilis, continet non solum res praesentes, sed etiam praeteritas, & futuras, in unico nunc indivisibili.

241. Secundò Adversarij sic arguunt. Implicat aliquid existere in mensura aliena & superiori, nisi prius existat in propria, sibi in se intrinseca: At Antichristus v. g. non existit ab aeterno in propria mensura: Ergo nec in aeternitate, quae est aliena, illique extrinseca. Minor est certa de fide: Major autem, in qua est difficultas, probatur multipliciter. Primò, quia prius est aliquid existere in se, quam in alio sibi extrinseco: Ergo implicat aliquid existere in mensura aliena & superiori, nisi prius existat in propria.

E Secundo probant eandem Majorem exemplo loci, nam locus est minus extrinsecus corpori locato, quam aeternitas sit creaturae in ea realiter existenti: At implicat quòd corpus non existens in se intrinsecè, ambiatur à loco extrinsecè; repugnat enim v. g. quòd aliquod corpus sit sub caelo, tanquam sub primo locante, nisi existat in aliquo loco inferiori, sibi proprio & adaequato: Ergo idem quod prius.

Tertiò, Ab exemplo durationis motus primi mobilis, mensurantis extrinsecè hæc inferiora. Implicat enim motum sublunarem realiter existere in duratione motus primi mobilis,

Ll ij

nisi prius existat in duratione sibi intrinseca atque propria: Ergo pariter repugnat aliquid existere in mensura aliena & superiori, nisi prius existat in propria, & sibi intrinseca.

Quarto, exemplo immensitatis: Repugnat enim corpus creatum divinæ immensitati coexistere, aut existere in illa, nisi prius existat in se, & in loco sibi peculiari: Ergo & creaturam aliquam Deo in æternitate coexistere, vel in illa existere, nisi prius existat in duratione sibi propria & intrinseca.

Denique sic probant eandem Majorem. Nul- lum prædicatum potest competere rebus in mensura superiori, quod illi repugnet in propria mensura, aliàs mensura superior mutaret naturas rerum: Ergo si existere ab æterno, & Deo coexistere, repugnet rebus temporalibus, secundum propriam illarum durationem & mensuram, non poterit eis competere, ratione mensuræ superioris & excedentis, scilicet æternitatis.

243. Ad hoc argumentum respondeo, Majorem esse veram, quando mensura extrinseca & superior, limitata est & finita; si autem infinita sit, non est necessarium quod prius aliquid existat in duratione propria & intrinseca, prout est in seipsa, bene tamen quod existat in illa, ut in superiori contenta. Hoc autem modo res omnes creatæ, in propria duratione sunt ab æterno, non in illa ut in se, sed ut contenta in æternitate, tanquam in mensura superiori, per quod patet ad primam probationem Majoris.

244. Ad secundam dicendum est, locum communem & extrinsecum, non esse infinitum in ratione locandi, ac proinde non posse ambire & continere nisi corpora quæ in aliquo loco sibi proprio & adequato existunt: æternitas autem, cum sit infinita in ratione durationis, potest per modum mensuræ, res creatas nondum in propriis mensuris existentes continere. Ex quo patet solutio ad tertiam, duratio namque motus primi mobilis, finita est & limitata.

245. Ad quartam, nego Consequentiam & paritatem: Ratio disparitatis est, quia immensitas solum est extremum coexistentiæ creaturarum ad Deum, non autem ratio illas continendi: neque enim creaturæ dicuntur existere in immensitate, sed potius Deus per immensitatem dicitur esse & contineri in creaturis. Æternitas autem, non solum est extremum cum creaturis Deo coexistens, sed etiam mensura in qua continentur creaturæ, & in qua physicè Deo coexistunt. Unde quæ nondum existunt in propria duratione quoad nos, coexistunt Deo in mensura superiori, scilicet æternitate, in qua continentur.

246. Ad ultimam probationem dicendum est, Majorem esse veram, quantum ad prædicata essentialia & absoluta, vel quæ non conveniunt rei ex modo essendi quem habet in mensura superiori: falsam autem, quantum ad prædicata accidentalialia, vel quæ conveniunt rei ex modo essendi quem habet in mensura superiori, quale est illud de quo est sermo. Et est exemplum primo ad hominem contra plerosque ex Adversariis, qui admittunt unum corpus posse esse simul & semel circumscriptivè in pluribus locis, & addunt quod prædicata absoluta, & non dependentia à loco, quæ competere tali corpori in uno loco, convenirent etiam illi in alio: secus autem prædicata dependentia à loco. Secundo id constat in corpore Christi, nam quia corpori Christi in cælo, non competit modus essendi quem

A habet in Eucharistia; nec in Eucharistia, modus essendi quem habet in cælo: etiam prædicata quæ competunt illi, ex modo essendi quem habet in Eucharistia; ut esse indivisibile, invisibile, totum in toto, & totum in qualibet parte, non competunt ei in cælo; & è contra prædicata quæ illi conveniunt ut est in cælo, sicut esse extensum, divisibile, circumscribi à loco &c. non competunt ei in Eucharistia. Idem dicendum est in proposito, cum enim coexistere Deo ab æterno, non conveniat rebus temporalibus, nisi ratione modi essendi quem habent in æternitate, tanquam in mensura superiori; non debet verificari de illis, prout sunt in propria mensura & duratione.

§. VII.

Alia obiectio Adversariorum diluitur.

Tertio obijciunt Adversarii: Ævum est mensura infinita à parte post, & indivisibilis; & tamen res temporales non coexistunt illi realiter, nisi quando sunt præsentis; aliàs Angelus posset cognoscere futura contingentia intuitivè, sicut Deus, cum cognitio angelica mensuretur ævo. Ergo similiter, quamvis æternitas sit mensura infinita & indivisibilis, non sequitur tamen, illam continere res temporales & successivas, quando sunt præterite, vel futuræ; sed solum quando sunt actu præsentis, & existentes. Confirmatur, Immensitas Dei æquè est infinita & indivisibilis, ac ejus æternitas; & tamen non attingit, nec continet, nisi loca præsentia, & actu existentia: unde Deus non dicitur esse per suam immensitatem in omnibus rebus ab æterno, nec ratione illius continetur in spatiis imaginariis; quia talia spatia non sunt actu, sed tantum in potentia: Ergo similiter, quamvis æternitas sit infinita simul & indivisibilis, non continet res temporales & successivas, nisi quando actu sunt; non verò quando erunt, aut fuerunt.

Ad objectionem respondeo, concessò Antecedente, negando Consequentiam & paritatem. Ratio disparitatis est, quia licet ævum sit mensura perfectior tempore; non tamen est mensura superior, cui per se tempus subordinetur. Sicut enim esse Angeli non est causa continens in se esse rerum creaturarum; ita nec duratio Angeli, esse mensura in se continens simpliciter durationes inferiores. Secus est de æternitate, quæ non solum est mensura perfectior, sed etiam superior, in qua debent contineri inferiores, sicut esse earum continetur in essentia divina. Unde æternitas ad alias durationes se habet ut locus communis ad particularia, quæ ambit & continet; ut patet de cælo supremo, quod ambit & continet omnia corpora inferiora: ævum autem se habet ad tempus, sicut locus particularis major ad minorem. Unde sicut videmus, quod loca particularia, quamvis majora, non debent necessariò continere minora; Africa enim v. g. quamvis sit major Gallia, non tamen illam continet. Ita similiter, quamvis ævum sit mensura excellentior tempore; quia tamen est mensura particularis, cui tempus essentialiter non subordinatur, non continet res præteritas aut futuras, sicut æternitas.

Addo quod, quamvis illas contineret, non tamen propterea Angelus posset intuitivè cognoscere futura contingentia, sicut Deus: licet enim

cognitio quam Angelus habet de se, sit necessaria, & mensuretur ævo; cognitio tamen quam habet de rebus contingentibus, libera est, & non mensuratur ævo, sed tempore angelico, quod, ut docent Theologi in Tractatu de Angelis, est mensura actionum liberarum Angeli.

249. Ad confirmationem nego etiam Consequen-
tiam, & paritatem, ob duplicem rationem discrimi-
nis. Prima est, quia infinitum continere debet
omnem perfectionem possibilem, pertinentem
ad propriam lineam, non verò illam quæ perti-
net ad alias lineas: unde cum immensitas sit vir-
tus repleta loci, debet solum replere & conti-
nere omnem locum, & omnes differentias ejus,
scilicet sursum, deorsum, propinquum, remo-
tum, & similes, quæ continentur intra lineam
immensitatis. Cum ergo futurum & præteritum,
sint extra ejus lineam, illa, quamvis infinita, non
debet continere loca præterita, aut futura; sed
tantum præsentia, & existentia. Aternitas au-
tem, cum sit duratio infinita, ratione suæ infini-
tatis continere debet omnes differentias perti-
nentes ad lineam durationis: unde cum intra ta-
lem lineam sit non solum præsens, sed etiam præ-
teritum, & futurum; debet complecti, & in sinu
suo vastissimo continere, non solum tempus præ-
sens, sed etiam præteritum, & futurum; nec ex-
pectare debet, ut res actu sint & existant, ad hoc
ut illas contineat, & mensuret: illa enim, ut di-
cit Bernardus, supra relatus, *Futura non expe-
ctat, præterita non recogitat, præsentia non ex-
peritur.*

Secunda ratio disparitatis est, quia per immen-
sitate loca non sunt in Deo, sed Deus in locis;
è contra verò per aternitatem, Deus non est in
rebus temporalibus; sed potius res omnes tem-
porales, & successivæ sunt in illo: unde cum res
contenta debeat esse in continente, per modum
illius, Deus ratione suæ immensitatis, non con-
tinetur nisi in locis præsentibus, & existentibus;
è contra verò ratione suæ aternitatis, in se conti-
net omnia tempora, non solum præsentia, sed
etiam præterita, & futura; & omnia quæ in illis
sunt, vel erunt, aut fuerunt.

§. VIII.

*Solvuntur argumenta ex absurdis & inconve-
nientibus.*

250. Aliud Adversariorum argumentum sumi-
tur ex tribus absurdis & inconvenientibus,
quæ ex nostra sententia sequi contendunt. In pri-
mis dicunt ex illa sequi Antichristum simul esse,
& non esse in aternitate: Sed hoc implicat con-
tradictionem: Ergo &c. Probatur sequela: An-
tichristus, secundum nostra principia, existit real-
iter in aternitate; quatenus illa, ratione suæ
infinitatis, & indivisibilitatis, ambit & continet
in unico nunc indivisibili, differentiam illam tem-
poris futuri, in qua Antichristus aliquando exi-
stet: Sed ex hoc etiam sequitur, quòd idem An-
tichristus non sit in aternitate; cum similiter
aternitas, ratione ejusdem infinitatis, contineat
differentiam temporis præsentis, in quo Anti-
christus nondum est. Ergo juxta nostra princi-
pia, Antichristus simul est, & non est in aterni-
tate.

251. Secundò sequitur, Adamum & Antichristum,
creationem mundi & ultimum judicium, inter se
mutuò coexistere. Sicut enim quæ sunt eadem
uni tertio, sunt eadem inter se; ita & quæ sunt

Tom. I.

A præsentia, & coexistentia uni tertio, debent esse
præsentia & coexistentia inter se: At in nostra
sententia, Adam, & Antichristus, creatio mundi,
& ultimum judicium, sunt præsentia & coexi-
stentia uni tertio, scilicet aternitati: Ergo & in-
ter se.

Tertiò ex nostra sententia sequitur dari multi-
tudinem infinitam, præsentem in aternitate: om-
nes enim cogitationes, & actus amoris, quos
Angeli & Beati elicituri sunt per totam aternita-
tem, sunt infiniti, ut constat: Ergo si omnes illæ
cogitationes, & actus amoris, sint actu præsen-
tes, & existentes in aternitate, sequitur dari in
illa multitudinem infinitam.

B Respondeo negando sequi tria illa absurda, &
inconvenientia ex nostra sententia. Ad primum,
in primis dici potest, propositiones illas, Anti-
christus est, & non est in aternitate, non esse pro-
priè & formaliter contradictorias: quia contra-
dictio, ut docent Philosophi, est affirmatio &
negatio ejusdem de eodem, secundum idem for-
maliter: illæ verò propositiones non verifican-
tur de aternitate, secundum idem formaliter, sed
solum ratione diversarum partium virtualium,
quas continet, & per habitudinem, ac correspon-
dentiam ad diversas partes nostri temporis. Hæc
enim propositio, *Antichristus est in aternitate*,
verificatur de aternitate, secundum quod con-
cipitur habere unam partem virtualem, corres-
pondentem illi differentie temporis futuri, in
qua Antichristus aliquando existit. Ista verò, *Anti-
christus non est in aternitate*, verificatur simili-
ter de illa, quatenus continet aliam partem vir-
tualem, correspondentem temporis præsentis, in
quo Antichristus nondum est. Sicut ergo in du-
rationibus creatis possunt plura prædicata con-
tradictoria, uni & eidem competere, ratione di-
versarum partium temporis: nam de Petro v. g.
verificari potest, quòd sit sedens, & non sedens,
doctus, & indoctus, secundum diversa tempora;
ita etiam ratione diversarum partium virtualium
aternitatis, possunt plura prædicata contradicto-
ria, de uno & eodem verificari: quod enim præ-
stat realis distinctio in tempore, facit virtualis
in aternitate: ut constat etiam in divinis attributis,
de quibus, ratione ejusdem virtualis distin-
ctionis, verificari possunt prædicata contradicto-
ria: Deus enim, in quantum justus, punit, in-
quantum misericors, parcat. Pater communicat
Filio essentiam, non tamen paternitatem, quæ
incommunicabilis est: quamvis in Deo justitia &
misericordia, & in Patre essentia & paternitas,
realiter identificentur, & virtualiter tantum di-
stinguantur.

C
D
E
Secundò responderi potest, quòd si illæ pro-
positiones sumantur ut propriè, & formaliter
contradictoriæ, negativa est absolute falsa, quia
negatio (ut dicunt Dialectici) est malignantis na-
turæ, & destruit totum quod invenit post se. Un-
de hæc propositio, *Antichristus non est in aterni-
tate*, significat quòd Antichristus nullo modo
est præsens & existens in illa, quod falsum esse
constat ex dictis: in ea enim est præsens, & exi-
stens, secundum quod se extendit ad differentiam
illam temporis futuri, in qua Antichristus ali-
quando existit.

Ad secundum inconveniens, negandum est An-
tecedens, quòd scilicet Adam & Antichristus,
mutuò inter se coexistant. Ad probationem in
contrarium, dicendum est, quòd sicut ea quæ sunt
eadem uni tertio adæquatè, sunt eadem inter se,

L l iij

non tamen illa quæ sunt eadem uni tertio inadæquate; ut constat in personis divinis, quæ licet sint inadæquate idem in essentia divina, non tamen sunt idem inter se, etiam illa quæ coexistunt & sunt præsentia uni tertio adæquate & totaliter, coexistunt etiam inter se; non tamen illa quæ coexistunt uni tertio inadæquate solum, & non totaliter: Adam autem, & Antichristus, ac res omnes temporales, & successivæ, non coexistunt, nec sunt præsentia æternitati totaliter & adæquate, & secundum totam extensionem virtuales quam includit; sed inadæquate solum, & secundum aliquam tantum ejus virtualitatem. Quod ut magis percipiatur.

256.

Observandum est, quod sicut immensitati divinæ, aliquid realiter præsens & immediatum, duobus modis dici potest: Primò toti adæquate & totaliter, ita ut sit ubicumque est Deus, & cui Deus est præsens, illi omni sit etiam præsens; quomodo solæ tres Personæ Divinæ Trinitatis sunt sibi invicem præsentia. Secundò toti quidem, sed non totaliter: Toti inquam (quia cum Dei immensitas sit indivisibilis, nullasque partes habeat, quod ei præsens, & immediatum est, non nisi toti præsens esse potest) sed non totaliter, eò quòd Deus alijs rebus præsens & immediatus sit, quibus hæc præsens non est; quomodo qualibet creatura toti immensitati Dei præsens est. Ita similiter toti æternitati dupliciter aliquid potest coexistere, & esse præsens. Primò adæquate & totaliter, & secundum omnes partes virtuales, quas in sinu suo vastissimo & infinito continet; & hoc modo nulla creatura coexistit æternitati: secundò toti quidem æternitati (cum illa indivisibilis sit, nullasque partes priores aut posteriores in se contineat, saltem formaliter) sed non totaliter & adæquate, quia æternitas alijs rebus prioribus & posterioribus, præsens est & coexistens, quibus res illa non coexistit. Atque hoc tantum modo, Adam & Antichristus realiter sunt præsentia æternitati, & illi coexistentes: quia non coexistunt illi, quatenus æquivalent omnibus differentiis temporis, & quatenus in se continet omnes illos sinus, & partes virtuales, de quibus antea diximus; sed solum illi coexistunt, in quantum ea continet unam partem virtuales, correspondentem illi differentiæ temporis præteriti, in qua Adamus existit, & alteram correspondentem tempori futuro, in quo Antichristus existit: unde licet Adamus & Antichristus, coexistant toti æternitati, non tamen illi coexistunt totaliter, & adæquate. Sicut licet Pater & Filius communicent totam essentiam Spiritui Sancto, non tamen totaliter, & omnibus modis, quibus communicabilis est; non enim communicant eam per generationem, quomodo communicabilis est, & de facto communicatur Filio ab æterno.

257.

Ad ultimum respondetur nullum esse inconveniens admittere infinitam multitudinem cogitationum, simul præsentem & existentem in mensura æternitatis: quia sicut illæ cogitationes, & actus amoris, per hoc quòd sint præsentia & existentes in æternitate, non dicuntur esse simpliciter & absolute, sed secundum quid, & cum addito, scilicet in æternitate: ita etiam non dicuntur infinita actu & simpliciter, sed tantum secundum quid, & in potentia. Cujus ratio est, quia illa similitudo & præsentia quam habent in mensura æternitatis, non impedit quin habeant in proprijs durationibus successivam, & nusquam possint reperiri simul: non enim aliâ ratio-

A ne dicuntur esse actu simul in æternitate, nisi quia æternitas, ratione suæ infinitatis & indivisibilitatis, sese virtualiter coextendit ad totam eorum successivam latitudinem. Cum ergo æternitas non tollat successivam hujusmodi cogitationum, non obstat etiam quominus illæ sint in potentia solum & sine categoricè infinita.

§. IX.

Solvitur aliud argumentum ex alio absurdo petiturum.

Objicies ultimò: Si futura contingentia essent realiter & physicè æternitati præsentia, & ut talia à Deo cognoscerentur, nihil à divino intellectu cognosceretur in futurum, nec unum tantum prius aliò; nam in æternitate nihil est futurum, nec unum aliò prius: Sed hoc videtur absurdum: Ergo & illud.

Confirmatur: Si duo corpora cognoscantur ut perfectè penetrata inter se, unum non cognoscitur prius aliò: Sed omnia quæ sunt divinæ æternitati præsentia, perfectè penetrantur, cum nihil æternitatis sit cui non sint præsentia: Ergo eorum quæ sunt æternitati præsentia, unum aliò prius cognosci nequit.

Ad objectionem respondeo distinguendo sequelam Majoris: Nihil à divino intellectu cognosceretur in futurum, respectu æternitatis, concedo sequelam. Respectu propriæ durationis, nego sequelam; & idem dicendum est de prioritate unius ad aliud.

Ad confirmationem dico disparitatem esse inter res successivas & temporales, ut præsentia æternitati, & duo corpora se invicem penetrantia; nam duo corpora inter se perfectè penetrata, occupant eundem locum, tam formaliter, quam virtualiter; subindeque nullâ prioritate gaudere possunt, nec diversitate locali: æternitas autem, cum sit multiplex virtualiter (utpote eminenter continens plures durationes creatas) est illis coexistens, secundum diversas virtualitates: unde illa quæ æternitatem secundum esse formale penetrant, non penetrant illam, secundum omnem ejus virtualitatem; ideoque possunt diversis durationibus ab æternitate contentis mensurari, & respectivè ad illas, præsentia, præterita, & futura; vel priora, & posteriora dici.

ARTICULVS VIII.

An præsentia realis & physica futurorum contingentium in æternitate, conducat ad perfectionem scientiæ quam Deus habet de illis; & requiratur ad hoc ut illa sit invariabilis, & intuitiva?

In hoc articulo exponemus quartum & primum fundamentum, quò Thomistæ ducuntur, ad realem & physicam futurorum contingentium in æternitate præsentiam, contra Recentiores propugnandam; illud enim petitur ex invariabilitate & intuitione divinæ scientiæ, quæ sublatâ tali præsentia stare nequeunt, ut sequentibus conclusionibus ostendemus.